មូលហេតុនៃ បណ្តឹងសាទុក្ខ ក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា
(តចប់)

ដោយមេធាវី **សូ មូស្សេទ្ធី***

១. អសមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ

សមត្ថកិច្ចតុលាការព្រហ្មទណ្ឌតុលាការសំដៅលើ សមត្ថកិច្ចដែនដី[46] និងសមត្ថកិច្ចសម្ភារៈ (រួមមាន ចំណាត់ថ្នាក់បទល្មើស[47] ដូចជា បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិម និងប្រភេទនៃបទល្មើស ដូចជាបទល្មើសសាមញ្ញ ឬយោធា[48])។ សេចក្តីសម្រេចដែលចេញដោយ តុលាការដែលមិនមាន សមត្ថកិច្ចដូចខាងលើ អាចនឹងត្រូវបដិសេធចោលដោយតុលាការកំពូល ដោយមូលហេតុអសមត្ថកិច្ច នៃតុលាការ[49]។

កាលណាតុលាការជាន់ក្រោម ទទួលចាត់ការរឿងក្តីក្រៅពីសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ដូចជា តុលាការយោធាកាត់សេចក្តីបទល្មើសសាមញ្ញ ធ្វើឲ្យតុលាការកំពូលបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេច របស់តុលាការនេះដោយ មូលហេតុអសមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ[50]។ ម្យ៉ាងទៀត ច្បាប់កំណត់អំពី

---

* លោក សូ មូស្សេទ្ធី បច្ចុប្បន្នគឺជាសហមេធាវីការពារក្តីជាតិក្នុងសំណុំរឿង០០៤ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយក៏ជាស្ថាបនិក និងជាមេធាវីនៅការិយាល័យមេធាវី អេសភីខ្មែរឡេហ្គាល ដែលមានអាសយដ្ឋានផ្ទះលេខ ១៥អា ផ្លូវលេខ៣២០ សង្កាត់បឹងកេងកង៣ ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ។

46 សូមមើលមាត្រា ២៩០ និង២៨៧ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ សូមមើលផងដែរ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១២៣ អំពីសមត្ថកិច្ចស៊ើបសួរតាមដែនដីរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ, មាត្រា ៣៩ អំពីសមត្ថកិច្ចតាមដែនដីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងមាត្រា ២៩០ អំពីសមត្ថកិច្ចតាមដែនដីរបស់សាលាដំបូង។

47 សូមមើលមាត្រា២៨៩ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ សូមមើលផងដែរ សមត្ថកិច្ចស៊ើបសួរតាមករណីឧក្រិដ្ឋ និងមជ្ឈឹម មាត្រា ១២២ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

48 សូមមើល មាត្រា ៨៩ ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ("ច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការ ឆ្នាំ២០១៤") ។ មាត្រានេះកំណត់ថាច្បាប់ពីមុនច្បាប់ទាក់ទងនឹងតុលាការយោធា និងអយ្យការអមតុលាការយោធា និងបញ្ញត្តិនីតិវិធី និងសមត្ថកិច្ចនៃរឿងក្តីបទល្មើសយោធា នៅបន្តមានអានុភាពក្រោយច្បាប់នេះចូលជាធរមាន។ ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការយោធា និងបទល្មើសយោធា សូមមើលផងដែរ មាត្រា ១១ នៃច្បាប់ស្តីពី ប្រព័ន្ធតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ សម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩២ (ដែលគេស្គាល់ផងដែរថា ជា"ច្បាប់អ៊ុនតាក់") និង មាត្រា ២ និងមាត្រា ៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការចាត់តាំង និងសកម្មភាពរបស់សាលាជំរះក្តីនៃរដ្ឋកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៣ ("ច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការរដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣")។

49 សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ២។

50 *ដូចយោងខាងលើ*។ សម្រាប់បទល្មើសអ្វីដែលកំណត់បានជាបទល្មើសយោធា សូមមើលមាត្រា ២ នៃច្បាប់អ៊ុនតាក់ និងមាត្រា ៩ នៃច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការរដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣។

សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការខេត្តក្រុង ទៅតាមដែនដីដែលតុលាការនោះតាំងនៅ[51]។ លើសពីនេះ ច្បាប់កំណត់ថា កាលណាបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងចូលជាបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ព្រះរាជ-អាជ្ញាមិនអាចបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដោយមិនបានឆ្លងកាត់ ចៅក្រមស៊ើបសួរបានឡើយ[52]។ តុលាការដែលទទួលបណ្តឹងឱ្យជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ឬតាមនីតិវិធីនៃការបង្ហាញមុខភ្លាម កាលណារឿងនោះជាបទឧក្រិដ្ឋត្រូវបង្វិលរឿងទៅឱ្យព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីបើកការស៊ើបសួរ[53]។ បើសិនជាតុលាការធ្វើផ្សេងពីនេះ បន្តចាត់ការជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជូនជនជាប់ចោទទៅជំនុំជម្រះលើករណីបទឧក្រិដ្ឋ ដោយមិនបានឆ្លងកាត់តាមការស៊ើបសួរ ករណីនេះតុលាការកំពូលនឹងច្រានចោលដោយមូលហេតុអសមត្ថកិច្ច[54]។

២. ការរំលោភអំណាច

តុលាការកំពូលអាចបដិសេធសាលដីកាសាលាឧទ្ធរណ៍ ដែលសម្រេចដោយរំលោភអំណាច[55]។ ការរំលោភអំណាចកើតមានឡើង ពេលដែលតុលាការអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួនលើសពីច្បាប់បានកំណត់ឱ្យ។ ឧទាហរណ៍៖ នៅក្នុងករណីរឿងនៅមុនអង្គសេចក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេចឃុំខ្លួន ឬនៅក្រៅឃុំ តុលាការទទួលបណ្តឹងឧបាស្រ័យពីការសម្រេចនេះមិនអាចសម្រេចប៉ះពាល់ទៅលើអង្គសេចក្តីបានឡើយ ដូចជាការសន្និដ្ឋានថា បទល្មើសចោទប្រកាន់ពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ជាអាទិ៍ ព្រោះតុលាការជាន់ក្រោមពុំទាន់សម្រេចដល់អង្គសេចក្តី ហើយការសម្រេចផ្ទុយពីនេះជាការរំលោភអំណាច។ ជាក់ស្តែង តុលាការកំពូលបានបដិសេធសាលដីកាសាលាឧទ្ធរណ៍ ដោយសារមូលហេតុរំលោភអំណាច ដោយហេតុថា "ការដែលសាលាឧទ្ធរណ៍សម្រេចបដិសេធដីកាលេខ...របស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការខេត្តសៀមរាប ហើយសម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទឈ្មោះ...នៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្នដោយសំអាងហេតុថា ពុំមានភស្តុតាងដាក់បន្ទុកគ្រាន់គ្រាន់ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋ ដូចការចោទប្រកាន់ ហើយអាចមានអំពើបៀតបៀនកេរ្តិ៍ខ្មាស់ ដែលជាបទមជ្ឈិមប៉ុណ្ណោះ នេះគឺជាការខុសឆ្គងមួយដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ពីព្រោះសាលាឧទ្ធរណ៍បានរំលោភអំណាច

[51] សូមមើលមាត្រា ១២ នៃច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការ ២០១៤ ។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់នេះ ដែលកំណត់ពីសមត្ថកិច្ចសាលាឧទ្ធរណ៍តំបន់។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ២៨៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

[52] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤៤។ ក្រមនេះកំណត់ថា ក្រៅពីបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចមានជម្រើស ដោយបើកការស៊ើបសួរ ឬ បញ្ជូនជនជាប់ចោទទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់នៅមុខតុលាការជាន់ដំបូង តាមមាត្រា៤៦ ឬបង្គាប់ឲ្យនាំជនជាប់ចោទចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនៅមុខតុលាការជាន់ដំបូង តាមមាត្រា៤៧ និង៤៨។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៣០៤។

[53] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤៨ និង មាត្រា ៣០៤។

[54] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ២។

[55] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៣។

នៅលើអង្គសេក្ដីដែលស្ថិតនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចតុលាការខេត្តសៀមរាបនៅឡើយ”[56]។ ហើយម្យ៉ាងវិញទៀត តុលាការកំពូលយល់ឃើញថា “ជនជាប់ចោទឈ្មោះ... ត្រូវចោទពីបទល្មើសជាច្រើនរួមមានទាំងបទមជ្ឈិម និងបទឧក្រិដ្ឋ គឺបទល្មើសដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៧ និងមាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្ដីពី ការបង្ក្រាបអំពើពង្រត់ និងលក់ដូចមនុស្ស និងធ្វើអាជីវកម្មលើមនុស្ស និងមាត្រា៣៣ និង៤២នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល[57]ព្រមទាំងមាត្រា៩៨ នៃច្បាប់ស្ដីពី ការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន ប៉ុន្តែចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការខេត្តសៀមរាបមិនទាន់បញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតផង បែរជាសាលាឧទ្ធរណ៍យល់ថា ពុំមានភស្តុតាងដាក់បន្ទុកគ្រប់គ្រាន់លើជនជាប់ចោទទៅវិញ”[58]។

ដូច្នេះការសម្រេចសេចក្ដីដោយរំលោភអំណាចដែលច្បាប់ប្រគល់ឱ្យ គឺមូលហេតុដែលនាំតុលាការកំពូលបដិសេធសេចក្ដីសម្រេចតុលាការថ្នាក់ក្រោម។

៣.ការបំពានច្បាប់ ឬការអនុវត្តខុសច្បាប់

សេចក្ដីសម្រេចតុលាការជាន់ក្រោមអាចត្រូវបានច្រានចោល ដោយតុលាការកំពូល ដោយសារសេចក្ដីសម្រេចទាំងនោះធ្វើឡើងដោយបំពានច្បាប់ ឬអនុវត្តខុសច្បាប់[59]។ ការបំពានច្បាប់ ឬអនុវត្តខុសច្បាប់មានជាអាទិ៍ នៅពេលដែលសាលាឧទ្ធរណ៍ចេញសេចក្ដីសម្រេចបង្គាប់ឱ្យមានការអនុវត្តភ្លាមៗនូវខ្លឹមសារនៃសេចក្ដីសម្រេចរបស់ខ្លួន ទោះបីជាច្បាប់មានចែងផ្សេងពីនេះថា ការប្ដឹងសាទុក្ខមានអានុភាពផ្អាកការអនុវត្តសាលដីកាសាលាឧទ្ធរណ៍ក៏ដោយ។ ជាឧទាហរណ៍ តុលាការកំពូលបានយល់ឃើញថា “ការបង្គាប់ឲ្យដោះលែងជនជាប់ចោទឈ្មោះ... ជាបន្ទាន់ចេញពីមន្ទីឃុំឃាំងដែលស្ថិតក្នុងរយៈពេលប្ដឹងសាទុក្ខ គឺរំលោភលើមាត្រា២១៧ នៃច្បាប់ស្ដីពី នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ[60] ដោយមាត្រានេះចែងច្បាស់ថាបណ្ដឹងសាទុក្ខ និងរយៈពេលសម្រាប់ប្ដឹងសាទុក្ខមានអានុភាពផ្អាកការអនុវត្តសាលដីកាសាលាឧទ្ធរណ៍ រហូតដល់ចេញសាលដីកាតុលាការកំពូល ប៉ុន្តែដោយកំហុសនេះជាកំហុសអង្គច្បាប់សុទ្ធសាធ។ ដូច្នេះតុលាការកំពូលទុកជាមោឃៈ ដោយឥតបង្វិលនូវចំណុចទី៤នេះ[61]”។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ជាការបំពានច្បាប់ ឬការអនុវត្តខុសច្បាប់ នៅពេលដែលច្បាប់ចែងឲ្យការដោះលែងជនជាប់ចោទនៅក្រៅឃុំបណ្ដោះអាសន្ន នៅក្នុងលក្ខខណ្ឌ

---

[56] សូមមើល សាលដីកាតុលាការកំពូលលេខ ០៩ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៣ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៥ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៣ ទំព័រ ៨ (“សាលដីកាលេខ ០៩, ២៦.០៣.០៣”)។

[57] ច្បាប់នេះគឺសំដៅលើច្បាប់អ៊ុនតាក់ដែលបានយោងខាងមុខ។

[58] ដូចយោងខាងលើ។

[59] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៤។

[60] ច្បាប់នេះគឺសំដៅលើច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (រដ្ឋកម្ពុជា) ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៣ (“ច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣”)។

[61] សូមមើល សាលដីកាលេខ ០៩, ២៦.០៣.០៣ ទំព័រ ៨។

ដូចជា ជនជាប់ចោទមានការងារធ្វើ មានគ្រួសារ មានទីលំនៅពិតប្រាកដជាអាទិ៍។ ជាឧទាហរណ៍ តុលាការកំពូលបានយល់ឃើញថា ខណៈដែល "ជនជាប់ចោទ ពុំមានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ និងពិតប្រាកដលើទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទេ ហើយក៏ពុំមានទ្រព្យសម្បត្តិ ឬប្រាក់កាសសម្រាប់ធានាសំណងដល់ជនរងគ្រោះដើម្បីសុំនៅក្រៅឃុំដែរ ជាក់ស្តែងពេលដែលសាលាឧទ្ធរណ៍សម្រេចឱ្យជននេះនៅក្រៅឃុំ ជននេះបានគេចខ្លួន និងពុំបានមកចូលរួមសវនាការនេះទេ។ ដូច្នេះការដែលសាលាឧទ្ធរណ៍សម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទឈ្មោះ...នៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្ន គឺជាការរំលោភលើលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា១៤ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល[62] ព្រមទាំងពុំបានសម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទដាក់ប្រាក់ធានាដើម្បីឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានការទុកចិត្តនៅពេលដែលតុលាការសម្រេចសេចក្តីជាស្ថាពរដែរ[63]"។

៤. ការបំពាន ឬភ្លេចទម្រង់ការដែលច្បាប់បញ្ញត្តិថាត្រូវទុកជាមោឃៈ[64]

កាលណាសេចក្តីរបស់តុលាការជាន់ក្រោមធ្វើឡើងដោយបំពាន ឬភ្លេចទម្រង់ការដែលច្បាប់បញ្ញត្តិថា ត្រូវទុកជាមោឃៈ[65] តុលាការអាចនឹងបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះ[66]។ ករណីមួយចំនួនច្បាប់កំណត់ថាមោឃៈភាព វិសមិតភាពរវាងមុខងារបណ្តឹងអាជ្ញា មុខងារស៊ើបសួរ និងមុខងារជំនុំជម្រះ[67]ជាអាទិ៍ ដូចជា ចៅក្រមដែលទទួលស៊ើបសួរក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌមួយមិនអាចទទួលជំនុំជម្រះក្នុងរឿងដដែលនេះបានទេ។ ហេតុដូច្នេះ សេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយរបស់តុលាការជាន់ក្រោមដែលធ្វើឡើង ដោយចៅក្រមដែលមានវិសមិតភាពធ្វើឲ្យសេចក្តីសម្រេចនោះអាចត្រូវបដិសេធចោលដោយតុលាការកំពូល ដោយមូលហេតុបែបនេះ។

---

[62] ច្បាប់នេះគឺសំដៅលើច្បាប់អ៊ុនតាក់ដែលបានយោងខាងមុខ។

[63] សូមមើល សាលដីកាលេខ ០៩, ២៦.០៣.០៣ ទំព័រ ៨។

[64] សូមមើលមាត្រា ៧៨ ច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការ ២០១៤។

[65] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣០៤, មាត្រា ៣៤២ ជាអាទិ៍។ គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកំណត់ថា ដីកាដំណោះស្រាយលុបលាងមោឃៈភាពនៃកិច្ចនីតិវិធីក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរ រារាំងការលើកឡើងអំពីមោឃៈភាពនៅចំពោះមុខតុលាការជំនុំជម្រះ ប៉ុន្តែមិនមានចែងថា កិច្ចនីតិវិធីធ្វើឡើង នៅមុនកិច្ចស៊ើបសួរ អាចត្រូវបានលុបលាងដោយដីកាដំណោះស្រាយដែរឬអត់។ សូមមើលផងដែរ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៥៦ និងមាត្រា ២៥២។

[66] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៥។

[67] សូមមើល ច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការ២០១៤ មាត្រា ៧៤ ។ សូមមើលផងដែរមាត្រា ៧៤ ដល់ ៧៨ នៃច្បាប់ដដែល។ សូមមើលផងដែរ មាត្រា ៥៥៥ ដល់៥៦៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ សូមមើលមាត្រា ៥៤, មាត្រា ៥៥, មាត្រា ២៨៨, មាត្រា ៣៧៤ ។

៥. ការមិនបានសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់អយ្យការ ឬភាគី កាលណាពាក្យប្ដឹងសុំនេះ ធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានន័យយ៉ាងច្បាស់លាស់[68]

សេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ក្រោមដែលមិនបានពិចារណា និងសម្រេចលើការស្នើសុំរបស់ភាគី ខណៈដែលការស្នើសុំបានធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ[69] និងមានន័យច្បាស់លាស់ ធ្វើឲ្យតុលាការកំពូលអាចសម្រេចបដិសេធសេចក្ដីសម្រេចបែបនេះ របស់តុលាការជាន់ក្រោមបានដែរ។

ជាក់ស្ដែង តុលាការកំពូលបានច្រានចោលសេចក្ដីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ដោយហេតុថា ″កាលពីនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ជនជាប់ចោទឈ្មោះ...បានស្នើសុំដល់មហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ឲ្យធ្វើការសាកសួរសាក្សីរបស់ខ្លួនចំនួន៣រូប តាមលិខិតចុះថ្ងៃទី....ហើយក៏ដូចជានៅពេលសវនាការជាន់សាលាឧទ្ធរណ៍កាលពីថ្ងៃទី...ដែរ គឺជនជាប់ចោទនៅតែសំណូមពរដដែល តែសាលាឧទ្ធរណ៍ពុំបានលើកយកទៅពិចារណា និងសម្រេចឡើយ ចំណុចនេះបានបំពានលើមាត្រា២០៩[70] ចំណុចទី៣ នៃច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៣ ហើយ″[71]។

៦. ការបំភ្លៃអង្គហេតុ[72]

តុលាការកំពូលអាចច្រានចោលសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ក្រោម ដោយមូលហេតុការបំភ្លៃអង្គហេតុ។ អង្គហេតុ[73]គឺជាធាតុមួយសំខាន់ដើម្បីកំណត់អំពីអង្គច្បាប់ ដូចជាធាតុផ្សំ

---

[68] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៦។

[69] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៥៧។

[70] ច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣ ។ ចំណុចទី៣ នៃមាត្រា២០៩ នេះ គឺមានខ្លឹមសារប្រហាក់ប្រហែលនឹងមាត្រា ៤១៩ចំណុច៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែរ។ មាត្រា ២០៩ នៃច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរដ្ឋកម្ពុជា១៩៩៣ នេះចែងថា៖ ករណីដែលបើកឲ្យតុលាការកំពូលសម្រេចបដិសេធនោះគឺ៖ ១. សមាសភាពនៃសាលាជំរះក្ដីមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ដោយគ្មានចំនួនចៅក្រមគ្រប់គ្រាន់ក្ដី ដោយមានហេតុដទៃទៀតក្ដីដែលកើតចេញពីការមិនគោរពបញ្ញត្តិច្បាប់។ ២. ការបំពាន ឬការខ្វះចន្លោះមិនបានបំពេញនូវទម្រង់ច្បាប់ដែលច្បាប់ចាត់ទុកជាមោឃៈ ដូចជា សវនាការមិនបានធ្វើជាសាធារណៈ។ <u>*៣. ការប្រកែក ឬការខ្វះខាតមិនបានសម្រេចលើពាក្យសុំ ឬសេចក្ដីសន្និដ្ឋានមួយ ឬច្រើនរបស់ភាគីណាមួយ រួមមានអយ្យការផង ដែលប្រើសិទ្ធិ ឬសេរីភាពរបស់ខ្លួនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ឬដែលច្បាប់ប្រគល់ឲ្យ*</u>។ ៤. អសមត្ថកិច្ច។ ៥. ការគ្មានសំអាងហេតុ ឬភាពផ្ទុយរវាងសំអាងហេតុ និងសេចក្ដីសម្រេច។ ៦. ការបំពាន ឬការអនុវត្តខុសច្បាប់នៃអង្គសេចក្ដី។ ៧. ការបំពានអត្ថន័យនៃអង្គហេតុ។ ៨. ការរំលោភអំណាច។ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[71] សូមមើល សាលដីកាតុលាការកំពូលលេខ ១៩ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៥ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៩ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៤ ទំព័រ ៧ ។

[72] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៧។

នៃបទល្មើសជាអាទិ៍។ ការប្រែប្រួលនៃអង្គហេតុធ្វើឲ្យមានការសន្និដ្ឋានលើអង្គច្បាប់ផ្សេងដែរ ដូចជា ពីមានបទល្មើសទៅជាគ្មានបទល្មើស។

ជាឧទាហរណ៍ តុលាការកំពូលបានបដិសេធសាលដីកាសាលាឧទ្ធរណ៍ ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃការបំភ្លៃអង្គហេតុ ព្រោះថា "ការដែលសាលាឧទ្ធរណ៍ សម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទឈ្មោះ....ដោយសំអាងថា ជនជាប់ចោទពុំមានបំណងអសុទ្ធចិត្តណាមួយធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសកូនស្រីរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយជារឿងក្នុងរង្វង់គ្រួសារនោះ មានកំហុសឆ្គងដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៤១៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលជាការបំភ្លៃអង្គហេតុហើយ ព្រោះថា ការពោលអះអាងរបស់ជនជាប់ចោទ ប្រាប់ដល់សាក្សីពីររូបឈ្មោះ...នូវពាក្យដែលថា "កូនស្រីជនរងគ្រោះកំពុងកាច់កកូននៅផ្ទះយាយម៉ប តែកាច់មិនធ្លាក់ ហើយឥឡូវកំពុងរលេះរលួយនោះ" ជាការទំលាក់កំហុសធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសកូនស្រីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីហើយ"[74]។

៧.ការគ្មានសំអាងហេតុ[75]

សេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ក្រោម ដែលធ្វើឡើងដោយគ្មានសំអាងហេតុ អាចត្រូវបានបដិសេធចោលដោយ តុលាការកំពូល។ ជាគោលការណ៍ គ្រប់ការសម្រេចសេចក្ដីរបស់តុលាការត្រូវមានសំអាងហេតុ[76]។ សំអាងហេតុគឺសំដៅទៅលើអំណះអំណាងនៃអង្គហេតុ និងអំណះអំណាងនៃអង្គច្បាប់[77]។ ការសម្រេចសេចក្ដីដោយ មានសំអាងហេតុធ្វើឲ្យគេមាន

---

[73] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៥៧។

[74] សូមមើល សាលដីកាតុលាការកំពូលលេខ ៩៧ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១១ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ ៤ ។

[75] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៨។ អ្នកនិពន្ធយល់ថា បើបកស្រាយតាមពាក្យពេចន៍ "គ្មានសំអាងហេតុ" គឺស្មើនឹងសេចក្ដីសម្រេចមួយដែលគ្មានសំអាងហេតុសោះពោលគឺ គ្មានអំណះអំណាងអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់។ ការបកស្រាយបែបនេះហាក់មានលក្ខណៈតឹងរឹង ព្រោះថាចំណុចទី៨នៃមាត្រា ៤១៩ គឺប្រើប្រាស់តែទៅលើករណីដែលសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ក្រោម សម្រេចដោយគ្មានសំអាងអ្វីទាំងអស់ ចុះបើករណី ដែលមានតែសំអាងហេតុដែលមានតែទឡ្ហីករណ៍អង្គច្បាប់ តែខ្វះទឡ្ហីករណ៍អង្គហេតុវិញ គឺគេមិនអាចប្រើមាត្រានេះបានឡើយ។ តែបើគេបកស្រាយតាមរយៈការពិនិត្យលើគោលគំនិតរបស់អ្នកតាក់តែងច្បាប់ គឺយើងអាចពិនិត្យមើលលើអត្ថបទដើមនៃសេចក្ដីព្រាងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះ ជាភាសាបារាំងដោយហេតុថា រដ្ឋាភិបាលបារាំងបានជួយដល់កម្ពុជាក្នុងការតាក់តែងក្រមនេះ។ ក្នុងសេចក្ដីព្រាងជាភាសាបារាំង គឺគេប្រើពាក្យ "defaut de motif" ឬបកប្រែថា "កង្វះសំអាងហេតុ"។ ហេតុដូច្នេះតាមរយៈការបកស្រាយតាមគោលគំនិតដើមរបស់អ្នកតាក់តែងច្បាប់ គេគួរបកស្រាយថា "គ្មានសំអាងហេតុ" ទៅជា "កង្វះសំអាងហេតុ" វាហាក់ដូចជាសមហេតុផលជាង។

[76] មាត្រា ៧ វាក្យខណ្ឌ៥ ច្បាប់ចាត់តាំងតុលាការ ២០១៤។

[77] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៥៧។

ទំនុកចិត្តទៅលើសេចក្ដីសម្រេចនោះ ដោយហេតុថាជាការសម្រេចសេចក្ដីដែលមានហេតុផល ហើយធ្វើឲ្យអ្នកដែលមិនពេញចិត្តនឹងការសម្រេចសេចក្ដីនោះ មានមូលដ្ឋានដើម្បីអាចប្ដឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់។ ឧទាហរណ៍ តុលាការជាន់ក្រោមបានសម្រេចធ្វើសវនាការជាអសាធារណៈ ដោយសារសាធារណៈភាពនេះអាចមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ[78] ប៉ុន្តែតុលាការជាន់ក្រោមមិនផ្ដល់ទឡ្ហីករណ៍អង្គហេតុអ្វីដែលនាំឲ្យខ្លួនយល់ឃើញថា តើកត្តាអ្វីបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ដោយសារសវនាការជាសាធារណៈ។ ដូច្នេះ ភាគីមិនអាចដឹងថាតើមូលហេតុនោះត្រឹមត្រូវ ឬសមហេតុផលដែរឬអត់ បើសិនតុលាការមិនបង្ហាញហេតុផលនោះផង។ ករណីមួយទៀតគឺ ការសម្រេចឃុំខ្លួនដោយគ្រាន់តែយោងលើ លក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា២០៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដូចជា ថាការឃុំជាករណីចាំបាច់ដើម្បីបង្កាកុំឲ្យជនជាប់ចោទគាបសង្កត់ បំភិតបំភ័យសាក្សី ឬក៏ថាការឃុំខ្លួនគឺ ជាជម្រើសតែមួយគត់ដើម្បីរក្សាសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈជាអាទិ៍[79] ពោលគឺជាអំណះអំណាងអង្គច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែវាពុំមែនជាសេចក្ដីសម្រេចដែលមានសំអាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ដោយហេតុថា តុលាការដែលចេញសេចក្ដីសម្រេចពុំផ្ដល់អ្វីដែលខ្លួនជាទឡ្ហីករណ៍អង្គហេតុសម្រាប់ការពិចារណានិងសម្រេចឃុំខ្លួន តាមមាត្រា២០៥នេះឡើយ[80] ។

៨. ការផ្ទុយគ្នារវាងសំអាងហេតុ និងសេចក្ដីសម្រេច

ការផ្ទុយគ្នារវាងសំអាងហេតុ និងសេចក្ដីសម្រេច ក៏ជាមូលហេតុមួយដែលតុលាការកំពូលអាចច្រានចោលសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ក្រោម[81]។ សំអាងហេតុ ជាការយល់ឃើញរបស់តុលាការ តាមរយៈការសន្និដ្ឋានទៅលើអង្គហេតុ អង្គច្បាប់ ដើម្បីឈានទៅដល់ការសម្រេចសេចក្ដីមួយ[82]។ ជាទូទៅ ដើម្បីឲ្យគេយល់បានពីមូលហេតុដែលនាំឲ្យដល់ការសម្រេចសេចក្ដីមួយគឺ គេតោងមើលទៅលើការយល់ឃើញ ឬសំអាងហេតុនៃសេចក្ដីសម្រេចនោះ។ សំអាងហេតុត្រូវតែស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងសេចក្ដីសម្រេច។ កាលណាការសម្រេចសេចក្ដីដែលផ្ទុយគ្នាពីសំអាងហេតុធ្វើឲ្យគេមិនអាចដឹងថា តើសេចក្ដីសម្រេចឈរលើមូលដ្ឋានអ្វីពិតប្រាកដ។

---

[78] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣១៦។

[79] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២០៥ ចំណុចទី ២ និង៦។

[80] សម្រាប់មូលហេតុនៃការឃុំខ្លួន ដែលអនុវត្តនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងករណីនៅអន្តរជាតិ សូមមើល សេចក្ដីពន្យល់នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា៖ សេចក្ដីពន្យល់ស្ដីពីករណីយុត្តិសាស្ត្រ (អ.វ.ត.ក) និងអន្តរជាតិសម្រាំង, បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ទំព័រ ១៣០ ដល់១៤២។

[81] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤១៩ ចំណុចទី ៩។

[82] សូមមើលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៥៧។

តុលាការកំពូលបានច្រានចោលសេចក្តីសម្រេចតុលាការជាន់ក្រោម ដោយសារមានភាពផ្ទុយគ្នាពីសេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ដែលសម្រេចមិនធ្វើការចាត់របៀប (អញ្ញត្រកម្ម) ដើម្បីរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចបន្ទាន់បង្ខំលើរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីអំពីកម្មសិទ្ធិ មុននឹងសម្រេចទៅលើការរំលោភបំពានទៅលើកម្មសិទ្ធិដែលជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលសាលាឧទ្ធរណ៍យល់ឃើញក្នុងសំអាងហេតុរបស់ខ្លួនពីបញ្ហាវិវាទកម្មសិទ្ធិ[83]។ ក្នុងរឿងក្តីនេះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញថាការណ៍ដែលសាលាឧទ្ធរណ៍មានសំអាងហេតុថា "រឿងនេះមានលក្ខណៈជារឿងព្រហ្មទណ្ឌរង់ចាំរឿងរដ្ឋប្បវេណីដែលគប្បីដោះស្រាយរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីសិន ប៉ុន្តែបែរជាសម្រេចតម្កល់ដីកាសម្រេចលេខ...របស់តុលាការខេត្តបាត់ដំបង[84]នោះ ជាការបំពានលើមាត្រា៤១៩ ចំណុចទី៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។ ....ការដែលតុលាការខេត្តបាត់ដំបង សម្រេចមិនលើកយកបញ្ហាបន្ទាន់បង្ខំចំពោះបណ្តឹងក្នុងរឿងនេះ ដោយសំអាងហេតុថា ជនជាប់ចោទឈ្មោះ...ពុំមានលិខិតស្នាមត្រឹមត្រូវ និងគ្រប់គ្រាន់ទៅតាមច្បាប់នោះ ជាការពុំត្រឹមត្រូវទេ ពីព្រោះតាមការបញ្ជាក់របស់គូភាគីនាពេលសវនាការនៅតុលាការកំពូលថា ដីទំនាស់ដែលឈ្មោះ...បានសង់ផ្ទះចូលនោះមានប្តឹងគ្នាតាំងតែពីឆ្នាំ១៩៩៣មកម្ល៉េះ ដូចនេះគប្បីមានការសម្រេចពីវិវាទសិទ្ធិលើ សិទ្ធិកាន់កាប់ពីតុលាការរដ្ឋប្បវេណីជាមុនសិន"[85]។

៩. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ដោយហេតុថា តាមរយៈបណ្តឹងសាទុក្ខទៅតុលាការកំពូល មេធាវី (ឬភាគី) មានឱកាសតែមួយគត់[86]ដើម្បីស្នើសុំឲ្យតុលាការកំពូល បដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចតុលាការជាន់ក្រោម ព្រោះថា សេចក្តីសម្រេចតុលាការកំពូលគឺ ជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ ហើយបិទផ្លូវតវ៉ា។ ដូច្នេះហើយ ការយល់ដឹងបន្ថែមអំពីមូលដ្ឋានដែលនាំឲ្យតុលាការកំពូលបដិសេធសេចក្តីសម្រេចតាមមាត្រា ៤១៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គឺមានសារៈសំខាន់ ។ យ៉ាងណាក៏ដោយ មិនមែនមូលហេតុទាំង ៩ នៃមាត្រា ៤១៩ នឹងកើតមានគ្រប់ករណីនោះទេ។ ការកំណត់ច្បាស់លាស់អំពីមូលហេតុណាមួយ ក្នុងចំណោមមូលហេតុទាំង៩ ក្នុងសារណានៃបណ្តឹងសាទុក្ខជួយដល់តុលាការដើម្បីពិនិត្យពិចារណាលើបណ្តឹងសាទុក្ខឲ្យបានឆាប់ និងត្រឹមត្រូវ ចំណេញពេលវេលា និងសន្សំសំចៃដល់តុលាការ និងរដ្ឋ ។

---

[83] សូមមើល សាលដីកាតុលាការកំពូលលេខ ៨៩ ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៦ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៦ ទំព័រ ៥ ។

[84] *ដូចយោងខាងលើ* ទំព័រ ៥។ តុលាការខេត្តបាត់ដំបងចេញដីកាសម្រេចមិនលើកបញ្ហាបន្ទាន់បង្ខំក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ។

[85] *ដូចយោងខាងលើ* ។

[86] សម្រាប់ករណីពិសេសផ្សេងពីនេះ សូមមើល សេចក្តីផ្តើមខាងដើម។